

Modellen som verktyg

-gjutsandsmodellen som hjälpmedel i designprocessen

Ett kandidatarbete i ämnet Landskapsplanering
omfattande 15 hp på C-nivå

Av Sara Bratt

Kandidatarbete vid SLU, Alnarp
Ämne: Landskapsplanering
Handledare: Universitetsadjunkt
Karin Svensson

Modellen som verktyg

Sammanfattning

Modellen är ett kraftfullt redskap i designprocessen. Inte bara på grund av dess pedagogiska värde vid en presentation eller demonstration av något, den är även ett värdefullt verktyg i designprocessens tidiga stadier. Jag har byggt en modell och använt den som ett skissverktyg när jag utformat flera olika förslag på utformning av en trädgård i en norrsluttning. I metoden beskriver jag hur jag konstruerat modellen och hur jag gått till väga när jag använt den i min designprocess.

I resultatet redovisas de olika förslagen och idéerna jag kommit fram till med modellen som redskap. Genom att inte bara kunna se utan även känna höjdskillnaderna och formerna i trädgården med mina händer så har modellbyggandet hjälpt mig att förstå platsen på ett bättre sätt och det har hjälpt mig att utforma och presentera sex olika förslag på utformning av trädgården som jag redovisar i det här arbetet.

Förord

Detta är ett examensarbete skrivet på C-nivå och det omfattar 15 högskolepoäng. Ämnet är landskapsplanering och arbetet är gjort vid Sveriges Lantbruks Universitet, SLU i Alnarp med universitetsadjunkt Karin Svensson som handledare. Jag vill framför allt tacka Karin Svensson för den givande handledning jag har fått och för den mycket noggranna genomläsningen av arbetet. Jag vill även tacka Carola Wingren, högskolelektor och professor i Landskapsarkitekturens formlära, för hennes deltagande i den intervju som jag i arbetet hänvisar till, rörande hennes erfarenheter av modellbygge.

Innehåll

1. Modellen som verktyg

1.1. Inledning	4
1.2. Syfte	4
1.3. Avgränsning	5
1.4. Skissandet: förändrade villkor	5
1.5. Att arbeta med modell	7

2. Metod och genomförande

2.1. Genomförande	8
2.2. Intervju med Carola Wingren.....	10

3. Varför har jag använt mig av dessa metoder?

10

4. Praktiskt modellarbete.....

11

4.1. Nuläget	12
4.2. Förslag 1: Skära in i slänten	14
4.3. Förslag 2: Öppenhet med cirkeln som form	17
4.4. Förslag 3: Dela in i rum.....	21
4.5. Förslag 4: Trappor som leder runt i cirkel	25
4.6. Förslag 5: Uteplats i en krater.....	26
4.7. Förslag 6: Solfjäderformad trappa.....	33

5. Diskussion

37

6. Källor

41

7. Bilagor

Bilaga 1: Nulägesplan till trädgården.....	42
Bilaga 2: Sektion av den nuvarande trädgården	43
Bilaga 3: Intervju med Carola Wingren	44

1. Modellen som verktyg

1.1 Inledning

Idag har det blivit mer och mer vanligt att man använder sig av olika datorprogram i designprocesser både i den kreativa fasen och som ett sätt att visualisera och presentera sina idéer. SketchUp och AutoCAD är två exempel på program som bland annat används av trädgårdsdesigners och landskapsarkitekter i detta syfte. Dessa program gör det möjligt att göra den tvådimensionella planen tredimensionell och man har möjlighet att se höjder i planen och bese platsen från olika håll, det går alltså att skapa modeller av sina planer.

När man i många fall inom trädgårdsdesignen går ifrån steget att arbeta med händerna tex. Skissning till förmån för datorprogrammen så tycker jag att det vore intressant att titta på hur de mera hantverksmässiga teknikerna påverkar designen. Jag har valt att titta närmre på hur man kan använda modellen som verktyg i tidiga stadier av designprocessen och även på hur man kan använda den för att skapa presentationsmaterial.

Varför vill jag då titta närmare på ett hjälpmedel i designprocessen? Man kan hävda att en av designerns allra viktigaste egenskaper är kreativiteten. Vad väcker då kreativitet? Kan arbete med händerna öka kreativiteten eller kan det ge andra positiva effekter till designprocessen? Om detta, och framför allt om modellbygge har jag pratat med Carola Wingren om, professor i färg och formlära. Det är nog svårt att säga något generellt om hur olika metoder påverkar arbete och resultat. Man får anta att detta skiljer sig från person till person. Men det finns de som försökt tränga in i designprocessen och försökt beskriva den vetenskapligt. Gustaf Rosell skriver om designprocessen ur ett teoretiskt perspektiv i *Anteckningar om designprocessen* (1990). Han tar i sin bok upp flera typer av design (industridesign, arkitektur mm.) och sammanfattar dem ofta i sina resonemang.

Jag har under en tid funderat på att göra någon slags modell som man kan använda sig av redan i idéstadiet som man kan förändra snabbt och arbeta med som verktyg. Den skulle kunna användas både i idéstadiet men även som ett sätt att presentera idéer eller som stöd för att göra perspektiviska illustrationer. Den skulle kunna vara en låda fylld med sand och olika moduler för tex. Träd, häckar, plank mm. byggda av enkla material.

Detta examensarbete går alltså ut på att bygga en modell och undersöka hur jag kan använda den i designprocessen, både i idéstadiet, som verktyg vid skissning och som ett sätt att presentera förslag och idéer på. Jag använder mig av en befintlig trädgård som objekt och utifrån den gestaltar jag olika förslag till utformning av platsen, men i examensarbetet ligger fokus på själva arbetsprocessen.

1.2 Syfte

- Att Bygga en modell och undersöka modellbyggandet och användandet av den som ett verktyg i mitt designarbete som trädgårdsdesigner från idé till presentation.

- Redogöra för hur man kan använda sig av en modell i en designprocess genom mina egna erfarenheter och iakttagelser.

Frågeställningar:

- Hur kan man använda sig av en modell i en designprocess?
- Hur kan jag med min design hantera en norrsluttning i mina föräldrars trädgård och skapa en trivsamt trädgård?

Undersökandet kommer också att resultera olika förslag på sätt att lösa situationen med den befintliga tomten (norrsluttning) i form av fotografier från modellen, snitt och enkla planritningar. Förhoppningsvis ska dessa kunskaper göra att jag snabbare ska kunna analysera rum och få idéer till gestaltningen. Man kan säga att arbetet kommer att i huvudsak bestå av en del (bakgrunden) som behandlar modellbyggandet ur en teoretisk synvinkel och en andra del som består i min egen praktiska undersökning av modellbyggandet som metod.

1.3 avgränsningar

- Jag gör inte någon jämförande studie av andra metoder för trädgårdsgestaltning.
- Det formgivningsförslag som jag ska komma fram till kommer bara beröra de stora formerna i trädgården detaljer och växtlighet kommer inte att behandlas.
- Jag kommer att använda mig av några utvalda material till min modell och inte jämföra olika typer av modeller eller material.

1.4 Skissandet: förändrade villkor

Det visuella tänkandet är viktigt för all typ av design, Gustaf Rosell skriver i *Anteckningar om designprocessen* (1990) om hur perceptionsförmågan, eller det visuella tänkandet har ökat i status genom att datortekniken inte kan överträffa människan i att se. Med att se menar han tex. att se mönster, känna igen och att uppfatta. Det är väldigt viktigt att kunna tänka sig in i det trädgårdsrum man skapar och se det framför sig framför allt i den kreativa skapande fasen när idéer formas. Genom ett visuellt seende får man en förståelse för hur man kan komma att uppleva designen när man befinner sig på platsen. Rosell (1990) tar upp vad konstpsykologen Rudolf Arnheim har att säga om det visuella seendet och skissandet:

”Han menar att det inte endast är bilderna för det inre ögat som är visuella tankar utan även att perceptionen i sig är en aktiv tankeprocess. Med den definitionen blir även tecknandet en tankeprocess. Att teckna är att se”

Under intervjun med Carola Wingren (se bilaga 3), professor i Landskapsarkitekturens färg och formlära, frågade jag om hon tror att Landskapsarkitekter och trädgårdsdesigners i och med datorns intåg allt mer frångår hantverksmässiga tekniker som t ex skissande. Hon menar att datoranvändandet i dag tar upp mycket tid och utrymme för landskapsarkitekten men hon tror inte att det för den delen innebär att skissandet har minskat, däremot ser villkoren för skissandet annorlunda ut idag.

Rosell (1990) skriver vidare om skissandets betydelse för en arkitekt. Han skriver att det grova snabba skissandet som syftar till att abstrahera och formulera mer eller mindre vaga koncept gör tekniken väl lämpad för helhetsöverbåganden. Dessutom menar han att skisserna ofta ger upphov till frågor som arkitekten annars inte skulle ställa sig. På så sätt kan en skiss ge upphov till en dialog mellan tecknaren och skissen som för arbetet framåt. Han kallar skissarens process för svårförklarlig och menar att den är själva hjärtat i det visuella tänkandet men att tekniken kräver en viss teckningsförmåga och frihet från ansträngning vid utövandet. Rosell (1990) menar att vi oftast tror att teckning främst är till för att kommunicera med andra, medan han tycker att man kan hävda att teckandet i själva verket är att tänka, en bearbetningsprocess som bringar klarhet till sådant som är dunkelt i tanken.

Det är också oerhört viktigt att som designer lyckas nå fram med sina idéer till andra. Skissning är ett sätt att förmedla sina idéer. Rosell (1990) anser, vilket har sin förklaring i tidigare resonemang, att det är lika viktigt för en designer att ha ett välanpassat visuellt språk som det är för en författare att behärska det skrivna språket. Vidare skriver han att en vanlig uppfattning är att den tvådimensionella bilden är en direkt följd av den avbildade (tredimensionella) verkligheten, avvägd av tecknarens talang och förmåga. I stället menar han att det finns oändligt många sätt att avbilda tre dimensioner som två. Han nämner några metoder däribland perspektiv, linjeritningar, sprängskisser och CAD. Om CAD skriver han:

”Moderna program för tre dimensioner erbjuder valfria perspektiv för presentationen och är en stor hjälp för den icke teckningskunnige att visualisera sina idéer. Frågan är om det är en nyttig hjälp att det går så lätt? Bör man inte förstå de underliggande principerna för att och rätt uttolka en bild, eller med andra ord, kunna rita för hand?”

Carola Wingren tror på ett användande av många tekniker och att de hantverksmässiga inte nödvändigtvis måste vara bättre än andra. Däremot så tror hon att för att kunna arbeta framgångsrikt med datorn som verktyg så bör man ha hållit på en del med modellbygge innan för att som hon säger, *”förstå vad den platta skärmen innebär”*.

Att datorns intåg haft stor betydelse för skissandet är Carola Wingren övertygad om. Det, menar hon, har både för och nackdelar. Det finns program som man kan jobba väldigt fritt i med ett skissande förhållningssätt som t ex Photoshop. Programmen har utvecklats mycket sedan hon började använda sig av sådan teknik. Man kan t ex jobba med mjuka former på ett enklare sätt idag, scanna in handritade skisser och arbeta vidare med dem. Sen menar hon, finns det program som är sämre för skissande som AutoCAD eller vektorbaserade program eftersom man måste vara väldigt precis i sina måttangivelser. Carola Wingren anser också att en annan nackdel är att dagens program fortfarande är mycket tidskrävande. Vissa saker kan dock gå lite för fort. I de fallen, menar hon att man oftast inte tagit sig tid att undersöka saker tillräckligt och då kan datorn vara ett hot mot bra helhetslösningar. Att datorn tar över mycket av det arbetet arkitekten tidigare gjorde för hand tycker inte Carola Wingren behöver vara en belastning. Hon säger:

”... Belastningen inträder då när arkitekten eller landskapsarkitekten slutar att ställa sig frågan, vilken teknik ska jag använda i just det här projektet. Det är ganska vanligt att många inte släpper datorn överhuvudtaget och då tror jag att det blir ett stort bekymmer.”

1.5 Att arbeta med modell

Ibland gör platsens förutsättningar att det blir svårt att hitta en lösning bara genom att t ex skissa i plan. Det kan till exempel vara så att marken sluttar eller är kuperad på något sätt, eller att platsen domineras av stora träd eller byggnader runt om. Här skulle en modell kunna vara till nytta. En modell kan även den fungera som en skiss, men det förutsätter att det går snabbt att arbeta med den. I det läget kan man även ta hjälp av ett datorprogram och skapa en modell i det.

Carola Wingren har många års erfarenhet av att jobba med modell både i sin undervisning och som utövande landskapsarkitekt. Så här säger hon om hur hon tillämpar detta hjälpmedel:

” Oftast när jag jobbar med modell så är det just i skisskedet. Det handlar ofta om att man vill undersöka rumsliga frågor t ex hur stort, hur högt blir det, hur omslutande blir t ex ett antal byggnader? Är det en stor plats eller en liten plats, behöver jag föra in fler element för att det ska bli behagligt att vara här? Så modellen är, tycker jag, väldigt användbar för att skissa snabbt om man då jobbar med modelltekniker som inte är så krävande t ex gjutsand eller pappmodeller eller cernitlera.”

Att bygga modell är något man kan göra med många olika syften. Man kan använda sig av många olika tekniker och material. Carola Wingren har erfarenhet av flera olika tekniker och modelltyper förutom skissmodellen. Hon har även jobbat en hel del med konceptmodeller som är en metod som hon tycker är ett väldigt bra sätt fokusera på det som är viktigt i ett projekt. Den sortens modellbygge går ut på att fånga en idé, uttrycka en känsla och att på olika sätt förmedla kärnan i projektet. Det är en metod som hon tycker används för lite idag. Det händer även att kunder beställer en modell för presentation av något och då jobbar man på ett annat sätt. Då är syftet att kommunicera ett budskap till beställare eller brukargrupp för att visa på ett förväntat resultat, vad de investerade pengarna ska resultera i. Rent generellt tycker hon att modellbygge är ett bra sätt att undersöka saker och ting. Det kan tillföra något i form av förståelse och utveckling till nästan alla projekt och hon kan alltså inte se någon nackdel med modellbygge förutom det som gäller generellt för alla metoder, nämligen att valet av metod inte får vara en oreflekterad handling.

Rosell (1990) anser att modellbygge, som man gör för hand, är ett kraftfullt verktyg i designprocessen. Han kallar modellbygget för ett sätt att externalisera tänkandet, att tänka i direkt handling. Enligt honom kompletterar handens känsla uppfattandet av tredimensionella former. Carola Wingren tror att användandet av kroppen har en betydelse för kreativiteten i en skapandeprocess. Även hon pratar om hur handens rörelse när man bygger i modell ger en tydligare bild och en bättre tolkningsförmåga av situationen. Handens rörelser skapar minnen som man inkorporerar i sin kropp och hjärna på ett annat sätt än vid en tankeprocess.

” Att intellektuellt fundera på ett problem är ett sätt att reda i nånting eller undersöka nånting. Att sedan samtidigt göra det med någon del av kroppen är ju ett sätt till att undersöka, det tillägget ger en kompletterande kunskap av en annan karaktär och det till ex att betrakta, vilket man gör när man skissar eller ritar en planritning.”

Rosell (1990) skriver angående modellen som presentationsmaterial, att en enkel modell i papp är lättare att förstå än den mest avancerade tvådimensionella illustration. Modellen är så nära man kan komma det verkliga objektet. Den låter sig betraktas med rörligt öga och den avslöjar direkt sådant som inte fungerar i praktiken. Genom att låta delar av modellen vara lösa blir det enkelt att arrangera om och ändra i den. Han skriver också:

”Modellens pedagogiska värde gör den lämplig att använda då de tilltänkta användarna är med i designprocessen”

Detta är något som även Carola Wingren tar upp. Hon tycker att modellbyggande är en metod som är bra att använda om man vill få folk med sig. Modellen är ett lätt sätt att kommunicera, också med brukargrupper om man jobbar mot t ex bostadsområden eller skolor. Man kan använda den vid workshops och samarbetsprojekt där det finns deltagare som inte kan rita eller förstår planer. Modellen är ett verktyg som kan göra det möjligt att samarbeta både professionella och amatörer. Carola Wingren tycker att den sortens modellbygge borde användas mycket mer än vad det görs idag.

Rosell (1990) skriver om designprocessen utifrån sin uppfattning att all form av design har en gemensam kärna, han sammanfattar alltså all form av design t ex industridesign arkitektur mm. I sitt kapitel om modeller tar han upp en rad olika typer av modeller som inte alla är relevanta för arbete med trädgårdar som objekt men ett par stycken är intressanta. *Skalmodellen* beskriver han som en modell som kan, om den är skickligt gjord, skapa en illusion av den färdiga produkten. Att fotografera modellen, föreslår han, kan vara ett effektivt sätt att eliminera storleksjämförelser och på så sätt förstärka illusionen. En annan typ av modell han beskriver är *skissmodeller eller arbetsmodeller*, dessa enkla modeller är till för att arbeta fram och prova idéer.

Tekniken idag erbjuder nya möjligheter för modellerande. SketchUp är ett datorprogram som man använder för att snabbt göra tredimensionella, digitala modeller. Programmet har lättförståeliga menyer och det kan gå fort att göra en utseendemässigt mycket enkel modell. Läger man ner mer tid kan få en mer avancerad och för ögat mer tilltalande modell. Man kan till exempel infoga fotografier för att skapa en naturtrogen textur och yta på de former man skapat. Detta program används bland andra av trädgårdsdesigners och arkitekter idag.

2. Metod och genomförande

2.1 Genomförande

Jag har byggt en modell i storleken 50x 60cm, i form av en träram som jag fyllt med mansbondsand som är en fin sand med inblandning av något slags bindemedel som gör sanden till ett mellanting mellan sand och lera. Till modellen tillverkade jag moduler för träd och buskar i en storlek som är tänkt att passa för den skala jag arbetar med, skala 1:50. Människor är utklippta ur fotografier i en storlek som passar för skalan.

Tillverkning av modellen. (Foto: Sara Bratt 2007-11-16)

Jag tillverkade träd av fönsterlav och ståltråd som jag tvinnade till stam. Tussar av fönsterlav och någon mossa använde jag som buskar. Moduler för klippta häckar skar jag ut ur oasis-block. Huset gjorde jag av vanligt papper och altanen på baksidan och trappan på framsidan av huset skar jag ut oasis. Likaså skar jag ut boden som står på tomten i oasis. Plank och staket är gjorda i papp. Människorna är utklippta ur fotografier i en storlek som passar skalan 1:50 som jag jobbat i.

Modellen användes till att praktiskt pröva på modellbyggande som metod i en designprocess och jag har med den som hjälpmedel arbetat fram förslag till utformningen av en trädgård. Objektet för mina designförslag är mina föräldrars tomt. Därför har jag mätt upp denna både genom planmätning, mätt in träd större buskar och byggda element och jag har även mätt höjderna för att få en bild av markens kupering. Höjdmätningen har jag gjort på ett enkelt sätt utan tekniska hjälpmedel och utgått från en punkt på huskroppen som nollpunkt. Jag har även fotograferat tomten.

Dessa mått användes sedan för att göra en illustrationsplan av tomten som visar ytans storlek, husets placering, träd, större buskar, byggda element och markmaterial. Jag har även gjort ett snitt som redovisar markens höjder i förhållande till huset och siluetter som visar höjd på träd och träkonstruktioner och huset.

Efter det började experimenten med modellen för att hitta olika idéer till utformning av trädgården. Under tiden dokumenterade jag allt jag gjorde med en digital systemkamera för att sedan med ord och bild beskriva alla upptäckter och erfarenheter jag gjorde av arbetet med modellen. Modellen användes som ett redskap i idéstadiet, tankarna fick gå direkt ner i händerna och i modellen. Det resulterade i ett antal snabba förslag, av vilka jag redovisar vissa bara som idéer, avfotograferade i modellen. Andra idéer vidareutvecklades genom att jag ritade planer och snitt.

I diskussionen knyts resultatet ihop med min bakgrundsinformation. Jämförelser har gjorts mellan studierna av mitt eget arbete och andras tankar och erfarenheter rörande designprocesser och modellbygge. Frågeställningarna har besvarats och resonemang har förts kring resultaten. Jag har utvärderat mitt arbete och redogjort för svagheter och styrkor i arbetet.

2.2 Intervju med Carola Wingren

Eftersom få har skrivit om sina erfarenheter av modellbygge så vände jag mig till Carola Wingren som undervisar på Sveriges lantbruksuniversitet, SLU. Hon har mångårig erfarenhet av modellbygge och dessutom en professur i Landskapsarkitekturens färg och formlära. Dessa är frågorna jag använde vid intervjun:

- Upplever du att landskapsarkitekter och trädgårdsdesigners idag allt mer frångår att använda sig av hantverksmässiga tekniker (skissande, modellbygge) när de utformar platser och landskap?
- Om det nu är så, kan det finnas några nackdelar med det? Vad har det för betydelse för designprocessen?
- Hur har du använt dig av modellbygge? I vilka delar av designprocessen har du använt dig av modell, på vilket sätt och med vilket syfte?
- Tror du att just användandet av händerna har en betydelse för kreativiteten?
- I vilka situationer är det fördelaktigt att använda sig av modellbyggandet som metod?
- Kan det finnas några generella nackdelar med modellbygge som metod?

3. Varför har jag använt mig av dessa metoder?

Eftersom mitt examensarbete syftar till att undersöka modellbyggandet som metod så har jag redan i inledningen och bakgrunden redogjort för varför jag intresserat mig för detta. Men eftersom det finns många sätt att använda sig av modell, och många olika typer av modeller ska jag här redogöra för varför jag har gjort som jag har gjort i min undersökning.

Min önskan var att göra en modell som var snabb att arbeta med. Detta för att kunna använda den redan i idéstadiet i en designprocess. Idén att göra en modell till detta syfte är att jag själv stött på svårigheter när jag försökt komma på idéer till utformning av mina föräldrars tomt som ligger i en norrsluttning. Detta läge gör tomten mer komplex än om den skulle bestå av en helt plan yta. I stället för att försöka tänka tredimensionellt, tänkte jag att det kanske skulle gå snabbare att komma på ett bra förslag om man i stället jobbade tredimensionellt med den. Jag har även i andra fall gjort mycket enkla modeller i papper för att undersöka mina idéer. Jag hade stött på enkla sandmodeller innan så jag tänkte att sand måste vara ett lämpligt material att arbeta med om man vill kunna jobba med att te x forma marken.

I början av mitt informationssökande i ämnet hittade jag ett examensarbete gjort 1986 av landskapsarkitektstuderande Britt Berntson *Marken som formelement*. Berntson har använt sig av en sandmodell där hon redogör för olika sätt att forma marken. Hon har sedan fotograferat sin modell och de svartvita fotona från modellen ser så verkliga ut att man nästan luras att tro att det hon fotat är riktiga landskap och inte en modell. Hennes metod gav alltså ett för ögat mycket tilltalande och pedagogiskt resultat vilket gjorde den mycket lämpad som metod för presentation. I och med hennes sparsmakade val av material, hon använde sig endast av sand vitlav, urklippta fotograferade människor och ståltråd (till träd), så insåg jag att hennes modell även hade potential att arbeta med på ett snabbt, skissartat sätt.

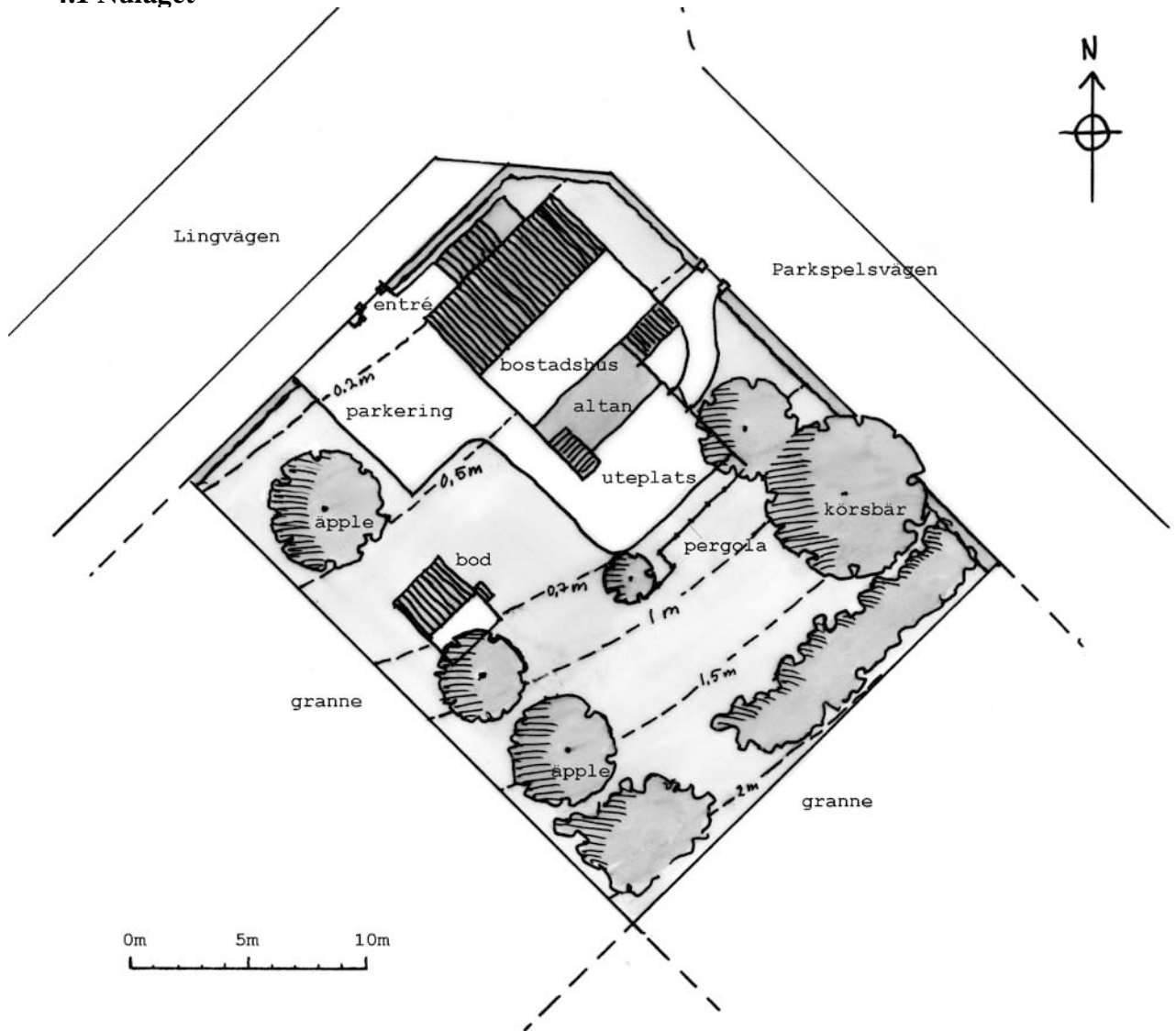
Berntsons metod passade därför mina egna syften bra så jag gjorde själv en sandmodell. Skillnaderna mellan våra tillvägagångssätt ligger framför allt i att jag varit mera detaljerad i mina materialval. Det kan på ett sätt motsäga min önskan med att ha en snabbarbetad modell men jag menar att det faktum att jag jobbar i en mindre skala (eftersom jag har en privatträdgård som objekt medan Berntson har en offentlig miljö som objekt) gör att det krävs en större detaljrikedom. I en liten trädgård kan en liten buske eller en häck ha en betydligt större inverkan på helheten än om de skulle befinna sig i ett större landskap.

Skalan och storleken på modellen har även det fått avgöras av mitt objekt. Skala 1:50 är en bra skala för en liten privatträdgård eftersom den tillåter en större detaljrikedom. Materialen jag använt till modellen har jag valt utifrån kriterierna att de ska vara lätta och snabba att arbeta med. Att jag sedan fotograferade modellen i svartvitt gjorde att jag inte behövde ta hänsyn till färgerna på materialen.

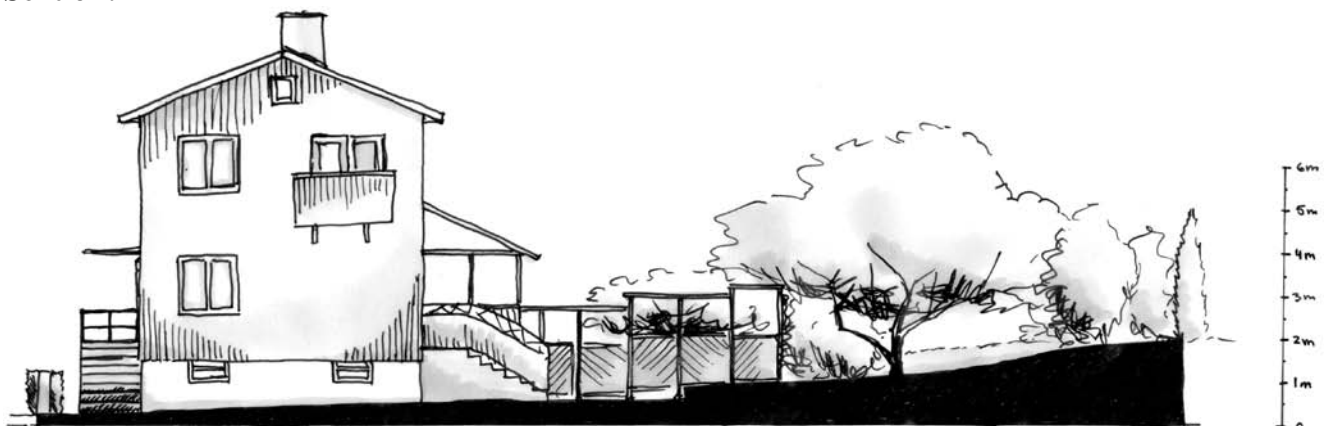
4. Praktiskt modellarbete

Modellen är konstruerad som en låda av trä med låga kanter och en träskiva i botten. Den har måtten 60 x 50 cm. Den är slipad och sedan målad ett par lager med lack-bets. Insidan på ramen är försedd med mått så att man enkelt ska kunna se höjdskillnader i modellen. Sedan fyllde jag lådan med mansbondsand som är en fin, rödbrun sand, innehållande bindemedel som används i gjuterier. Ungefär 8 liter sand gick åt till min modell.

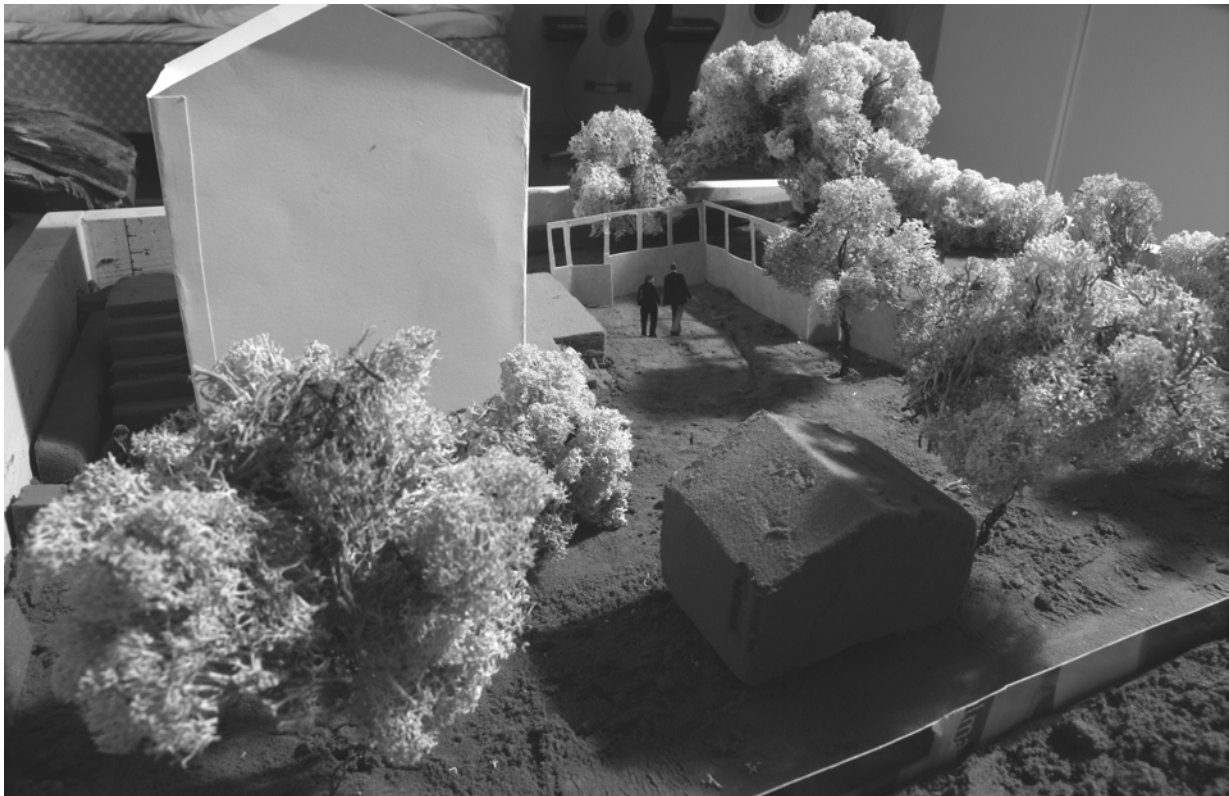
4.1 Nuläget

Sektion:

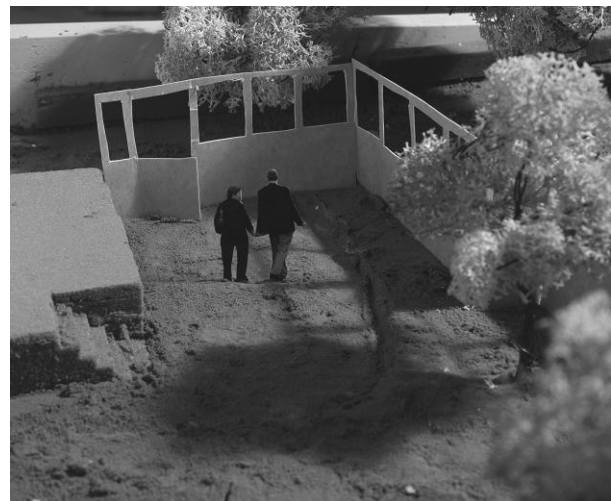

Tomten är en villaträdgård som ligger i en förort söder om Stockholm. Den är omgiven av gator längs två sidor och granntomter längs de övriga två. Huset ligger i tomtens norra hörn och marken sluttar uppåt mot söder vilket gör att största delen av tomten utgörs av en ganska flack norrsluttning. De boende i huset har haft en önskan att minska insynen från gatan och från grannarna och det har hittills resulterat i en lummig trädgård med mycket växtlighet. Uteplatsen nedanför altanen är omringad av en pergola som skyddar platsen från insyn. En friggebod är placerad mot den sydvästra sidan av tomten. En parkeringsplats vetter mot gatan på den nordvästra sidan av tomten.

Ovan: Vy över tomten sedd från grannen i sydväst. Bilden nedan till höger visar uteplatsen omgärdad av pergolan. (Foto: Sara Bratt 2007-12-14)

Här har jag gjort en modell av hur trädgården ser ut idag. Modellen visar, framför allt när människor är inplacerade, att det finns en del problem med dagens utformning. Det nästan slutna rum som bildats framför altanen ser ut att vara för trångt. Rummet är för litet i förhållande till de höga väggarna som utgörs av pergolan. Ytan utanför pergolan, är en slänt som sträcker sig upp mot grannen längs den södra sidan av tomten. Rummet känns mera kopplat till grannens hus än till huset på tomten i och med att det blir så avskärmat av pergolan. Det kan vara anledningen till att man känner

sig lite utsatt i detta rum och att det inte utnyttjas särskilt ofta. Här finns den största sammanhållna gräsytan på tomten.

Gräsytan bakom pergolan. (Foto: Sara Bratt 2007-12-14)

Ett problem med dagens utformning är att trädgården är så planlöst planterad vilket gör den risig och snårig. Det gör också att ytorna inte nyttjas till fullo. Det finns dåligt med sammanhållna ytor och tomten är svårskött. Vegetationen som planterats för att skymma insynen gör egentligen bara att

tomtens trivsamma yta begränsas kraftigt. Man är egentligen bara skyddad från insyn när man befinner sig på den lilla uteplatsen nedanför altanen, resten av tomten ger ingen känsla av insynsskydd. Parkeringens placering styckar upp tomten på ett sätt som gör andra delar av tomten svårtillgängliga och otrivsamma.

Pergolan runt uteplatsen är i sig ganska fin men den gör samtidigt uteplatsen till ett ganska mörkt och lite instängt rum. Den gör även att ytorna utanför pergolan inger en känsla av att inte tillhöra trädgården.

Framför allt känns det som att en ny utformning borde syfta till att en större del av trädgårdens yta blir trivsam eller användbar på något sätt, att utnyttja ytan bättre. Man borde också se till att insynsskyddet blir bättre utan att för den delen skugga hela tomten eller ta halva trädgårdens yta i anspråk.

4.2 Förslag 1: Skära in i slänten

Sandens formbarhet gjorde mig inspirerad att skära ut former i den. Jag jobbade med att hitta former som kunde skära sig in i slänten. Jag använde mig mestadels av kantiga geometriska former.

Vy övertomten sedd från husets södra hörn. (Foto: Sara Bratt 2007-12-15)

Utforskandet gjorde att jag arbetade fram denna idé till utformning. I stället för att plana ut eller terrassera slänten så valde jag att skära mig in i den. Tanken var att ha någon slags kallmur runt den utskurna formen för att stödja upp kanterna.

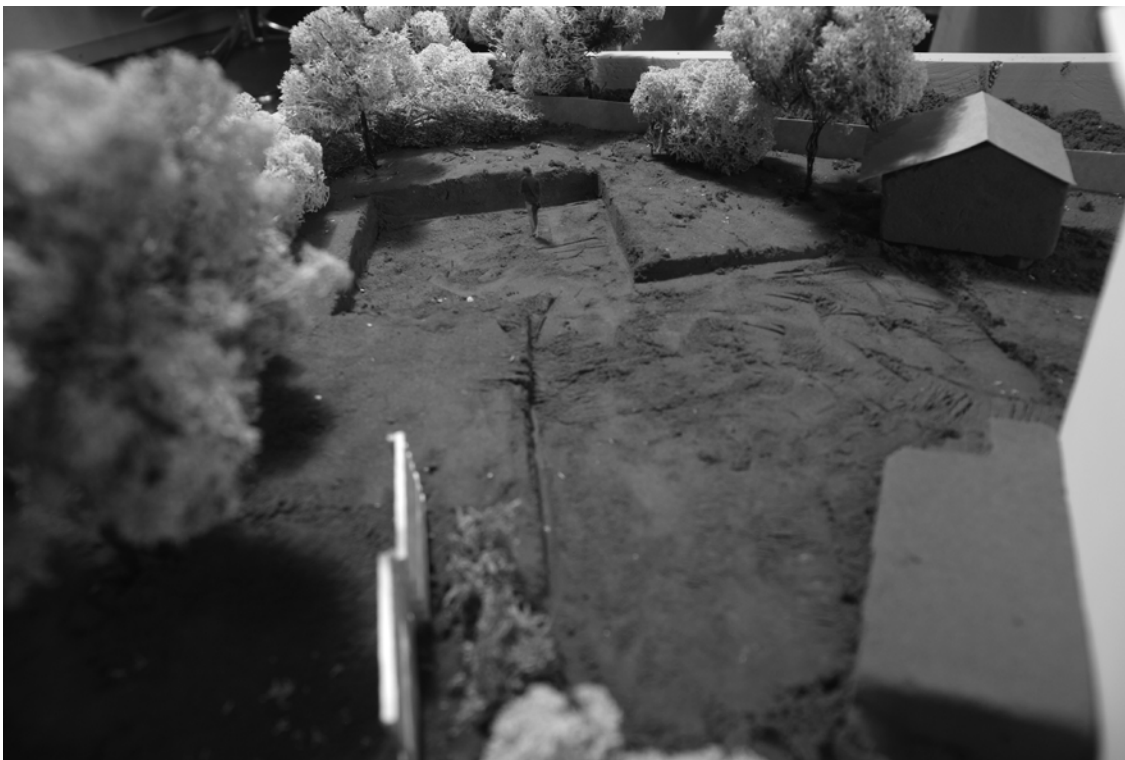
En uteplats har bildats längre från huset där man befinner sig i en sänka med inspiration från Arts and Crafts trädgårdarnas "sunken gardens".

För övrigt har trädgården öppnats upp mycket genom att träd och buskar flyttats till kanterna. Utformningen gör att gräsmattan har prioriterats bort nästa helt. För att mjuka upp de strikta formerna är tanken att perennplanteringar ska breda ut sig runt murarna och i delar av den hårdgjorda ytan. Detta var en idé som jag inte utvecklade vidare.

En uteplats har skurits ut ur slänten. (Foto: Sara Bratt 2007-12-15)

Uteplatsen nedanför altanen. (Foto: Sara Bratt 2007-12-15)

Uteplatsen sedd från husets östra hörn. (Foto: Sara Bratt 2007-12-15)

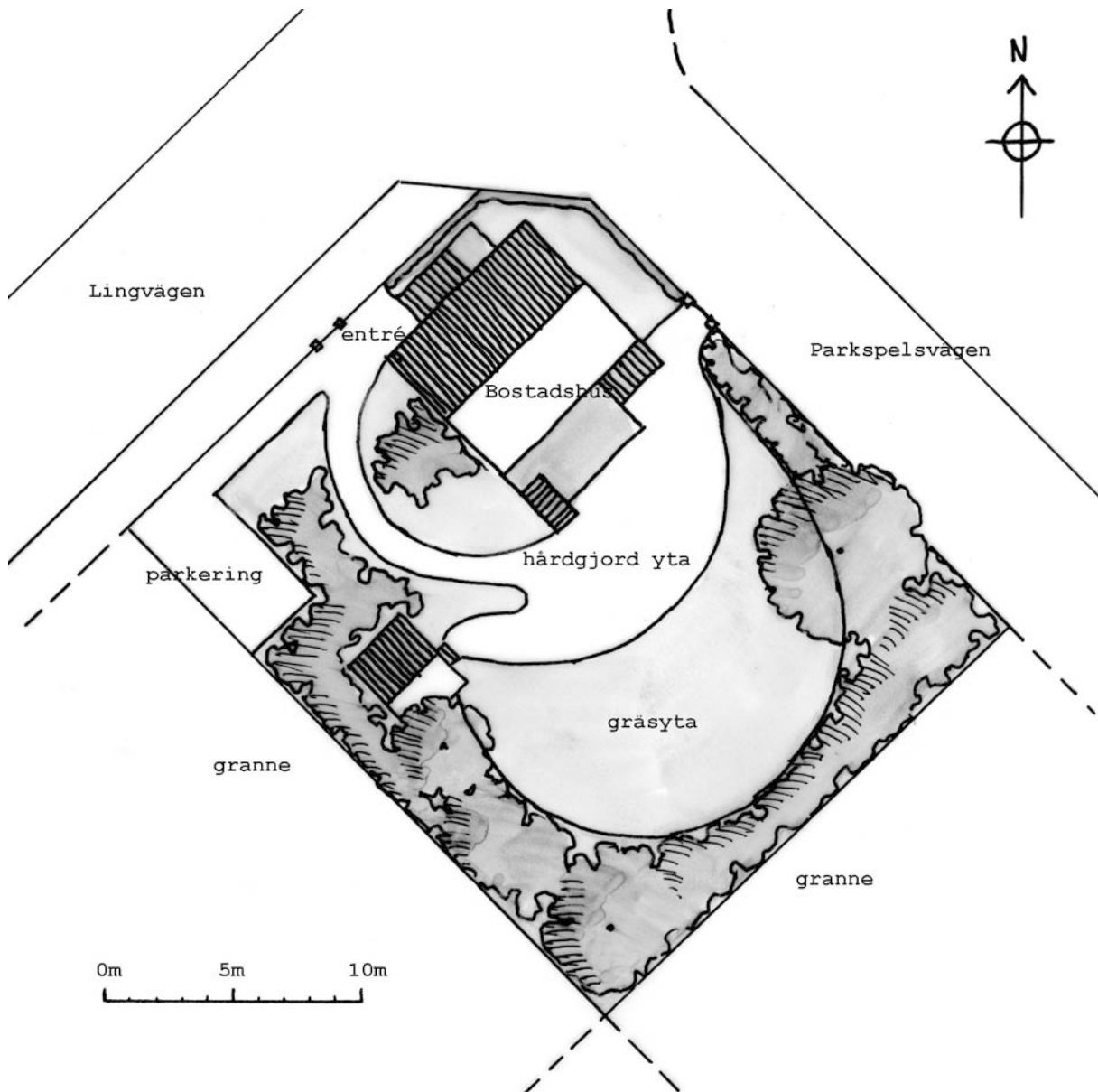
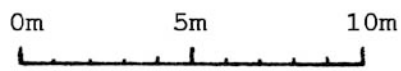
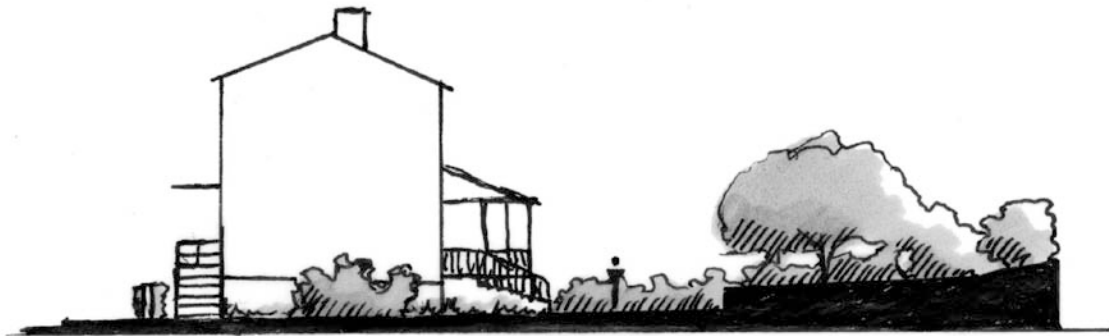
4.3 Förslag 2: Öppenhet med cirkeln som form

Det här är en idé som jag utvecklade till en helhetslösning för hela trädgården. Efter att ha jobbat med att skära ut strikta former i sanden ville jag prova något annat. Jag började experimentera med mjuka former och försökte få in cirkeln i trädgården på ett intressant sätt. Jag ville även hitta ett sätt att terrassera trädgården på ett enkelt sätt utan att väldigt mycket schaktarbete skulle vara nödvändigt.

Foto från modellen. Tomten sedd från Lingvägen. (Foto: Sara Bratt 2007-12-16)

En terrass skulle göra det möjligt att använda gräsmattan mer. Det slutade med ett förslag på en terrasserad trädgård med en cirkelform ger formen på terrassen.

Förslaget blev en motreaktion till det första. Tomten domineras här av rundade former. Däremot håller jag kvar vid idén med kallmuren som i det här förslaget bidrar till att terrassera trädgården och därmed skapa en plan gräsyta utan lutning.

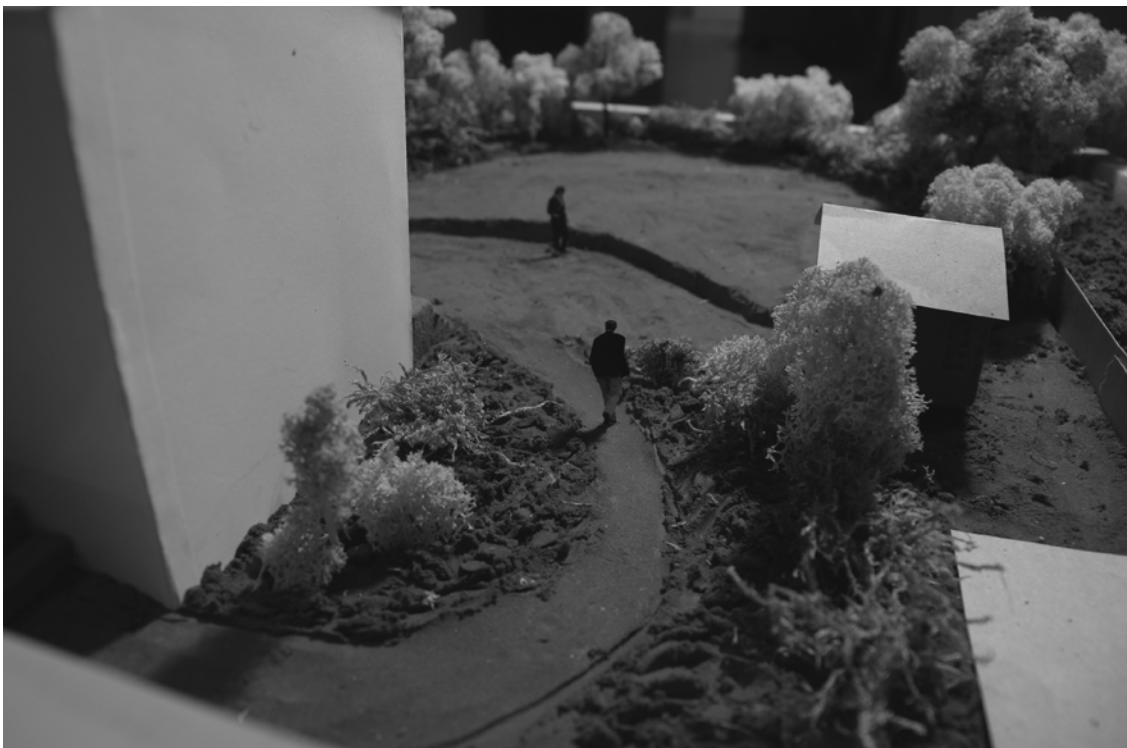
Utformningen utnyttjar tomtens fulla storlek och även i detta förslag är träd och buskar koncentrerade till tomtens utkanter och öppnar upp en stor yta i mitten. Ytan är i sin tur uppdelad i gräsmatta (ovan muren) och hårdgjord eller grusad yta nedanför.

Vy över tomten sedd från entrén. (Foto: Sara Bratt 2007-12-16)

Tomten och uteplatsen sedd från husets östra hörn. (Foto: Sara Bratt 2007-12-16)

Vy över tomten sedd från entrén. (Foto: Sara Bratt 2007-12-16)

De rundade formerna fortsätter ner mot entrén i form av en bågformad gång som skär igenom en plantering med buskar och perenner. En stor yta har frigjorts här genom att parkeringen flyttats ner i nordvästra hörnet av tomten. Planteringen skapar en inbjudande och dekorativ entré samtidigt som den skyddar mot insyn från gatan. I modellen ser man hur stor ytan

verkligen är. Rummet som skapats känns inte särskilt intimt även om det är insynsskyddat, det är i stället öppet och luftigt.

4.4 Förslag 3: Dela in i rum

De föregående förslagen resulterade i en ganska öppen trädgård med större sammanhållna ytor. Det gjorde att jag ville undersöka hur man i stället kunde forma en trädgård med mindre mer intima rum. Utmaningen i den ambitionen vad det gäller denna trädgård, ligger i att varje rum får en meningsfull betydelse, något som lockar användaren dit. Annars kan det snarare bli så att man genom rumsindelningen skär av delar av trädgården som sedan står oanvända. Jag jobbade med plåtår i olika former och häckar och vegetation som avskiljare.

Förslaget går ut på att dela upp trädgården och skapa mindre och intimare rum. Jag har minskat gräsmattans storlek till förmån för busk och perennplanteringar. Det som är kvar av den är samlat i en cirkel i den södra delen av trädgården, omgiven av buskar och träd. Den enda öppningen är vid trappan som leder ner till uteplatsen framför altanen. Även här kan man tänka sig att en mur av något slag stödjer upp kanterna mot planteringarna

Ytan närmast entrén har blivit en trädgård i sig, inramad av häckar och staket närmast Lingvägen (se planritning). Denna lilla trädgård är till för att betraktas på väg ut och in i trädgården, en plats där man ska kunna se årstidsväxlingarna med blommor som löser av varandra. Trädgården får genom rumsindelningen en spännande och hemlighetsfull karaktär.

Uteplatsen sedd från husets östra hörn. (Foto: Sara Bratt 2007-12-16)

Uteplatsen och trappan. Nedan: entrén. (Foto: Sara Bratt 2007-12-16)

Trappan leder upp till trädgårdens större rum. (Foto: Sara Bratt 2007-12-16)

Friggeboden. (Foto: Sara Bratt 2007-12-16)

Uteplatsen. (Foto: Sara Bratt 2007-12-16)

4.5 Förslag 4: Trappor som leder runt i cirkel

I inget av de tidigare förslagen förekommer något egentligt promenadstråk. Det är ingen stor trädgård, men man kan ändå tänka sig att det skulle vara trevligt att kunna ta sig igenom hela trädgården utan att stöta på en återvändsgränd, på en gång avsedd för ändamålet. Därför försökte jag hitta en form för en gång som kunde leda flanören runt på ett meningsfullt sätt. Jag ville även göra någonting annat med slänten än att terrassera den; låta slänten få vara en slänt men ändå använda den på något meningsfullt eller vackert sätt. Jag jobbade en del med att plana ut den övre delen något så att slänten fick en brantare lutning. Någon form av trappa

behövdes för att komma upp på slänten och därmed öka tillgängligheten och bekvämligheten i trädgården.

Det arbetet mynnade ut i en idé där de rundade formerna känns igen sen tidigare och i även det här förslaget är gräsmattan samlad i en rundel. Runt den löper en gång som avslutas i båda ändarna med trappor som följer den rundade formen och leder ner till uteplatsen närmast huset. Trappan på ena sidan är omgiven av vegetation på bägge sidor vilket gör att den skär igenom ett litet woodland. Slänten som är lite uppbyggd i syfte att plana ut gräsmattan, är tänkt att vara planterad med perenner.

Trädgården ur fågelperspektiv. (Foto: Sara Bratt 2007-12-17)

*En av trapporna, den skrovliga sanden ska föreställa perennplantering.
(Foto: Sara Bratt 2007-12-17)*

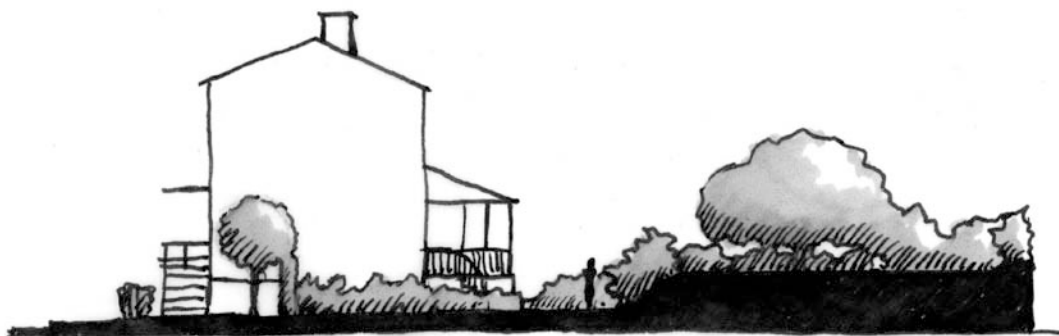
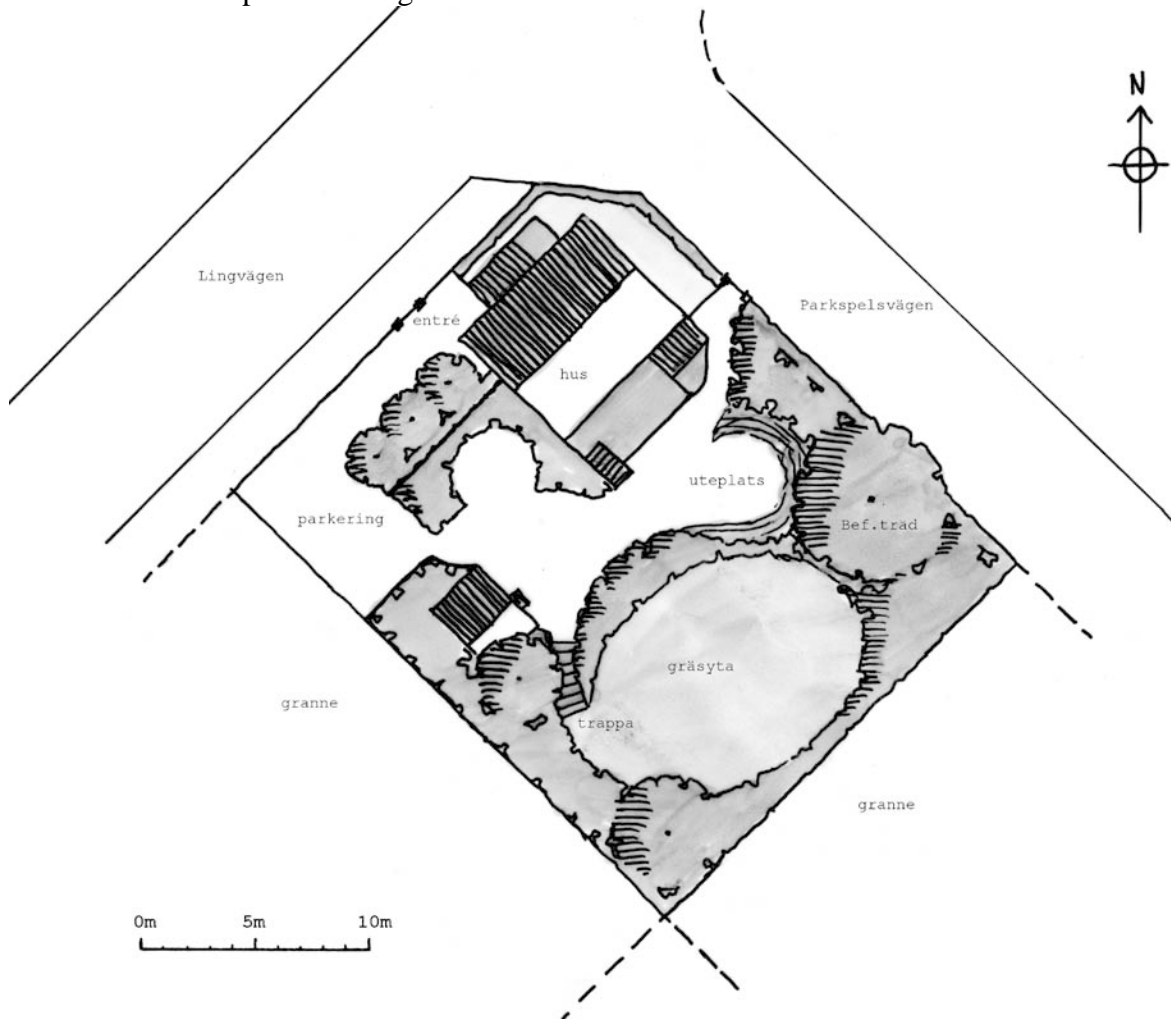

Den andra trappan skär igenom ett woodland. (Foto: Sara Bratt 2007-12-17)

4.6 Förslag 5: Uteplats i en krater

I de tidigare förslagen har jag inte använt skulpterandet av marken till något som skulle kunna vara en prydnad i sig. I Gunnar Martinssons bok *En bok om trädgårdar* som utkom år 1957, förekommer ett förslag på utformning av en privatträdgård, där även han har en slänt att ta hänsyn till i sin design. Han har utnyttjat slänten till att smälta in i någon sorts spiralform med vallar som omgärdar en lekplats. Hans förslag går ut på att dels forma marken och dels använda klippta häckar för att få fram den här formen. En liknande form kan man hitta i trädgården som C. Th Sørensens ritat i Holte i Danmark (Bühler, 2000). I stället för att modifiera en slänt så har Sørensens grävt sig ner och i en sänka skapat en cirkelformad uteplats

med en spiralformad gång som leder upp ur den. Ett fint exempel på hur skulpterande av marken kan tillämpas i en trädgård.

I min modell omformade jag min tidigare idé i Förslag 4, tog bort en av trapporna och gjorde en uteplats där i stället. Med inspiration från Gunnar Martinsson och C. Th Sørensen formade jag uteplatsen som en krater med höga jordvallar runt om som t ex skulle kunna vara planterade med marktäckande perenner. Jordvallarna smälter ihop med slänten. Övriga delen av slänten är tänkt att vara bevuxen med buskar vilket trollar bort höjdskillnaden och skapar ett totalt omgärdat och intimt rum med en oval gräsmatta. Entrén vid Lingvägen har modifierats för att maximera insynsskyddet mot gatan. En hög häck ligger an mot fasaden och löper parallellt med Lingvägen, nästan ända fram till parkeringen. Framför den står en rad med småväxta prydnadsträd av något slag. Häcken gör att det frigörs en yta innanför denna, som kan användas till något annat än att bara passera igenom. Ytan är så pass skyddad så att man skulle kunna ha en uteplats även där. Med tanke på vädersträcket och den skyddande omgivningen så borde mikroklimatet här bli det varmaste på hela tomten. Det öppnar möjligheter till att odla saker som har lite tveksam härdighet eller som behöver mycket värme och sol för att utvecklas bra.

Trädgården ur fågelperspektiv. Den kraterformade uteplatsen och gräsmattan syns. (Foto: Sara Bratt 2007-12-17)

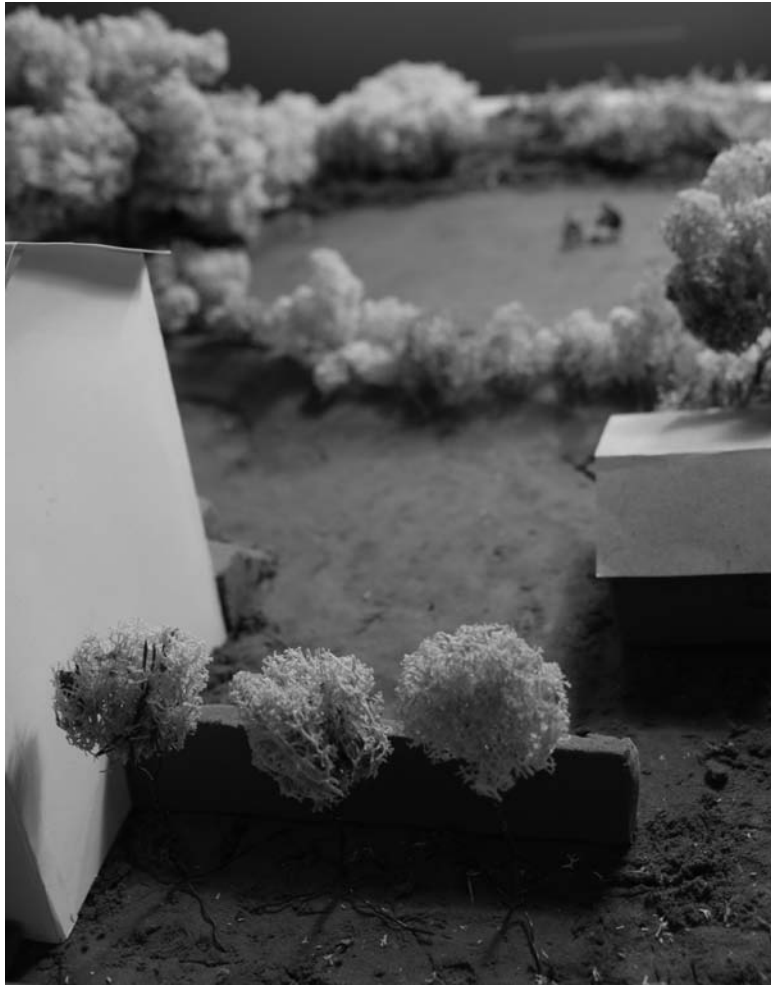
På väg upp för trappan. (Foto: Sara Bratt 2007-12-17)

Uteplatsen. (Foto: Sara Bratt
2007-12-17)

Uteplatsen. (Foto: Sara Bratt
2007-12-17)

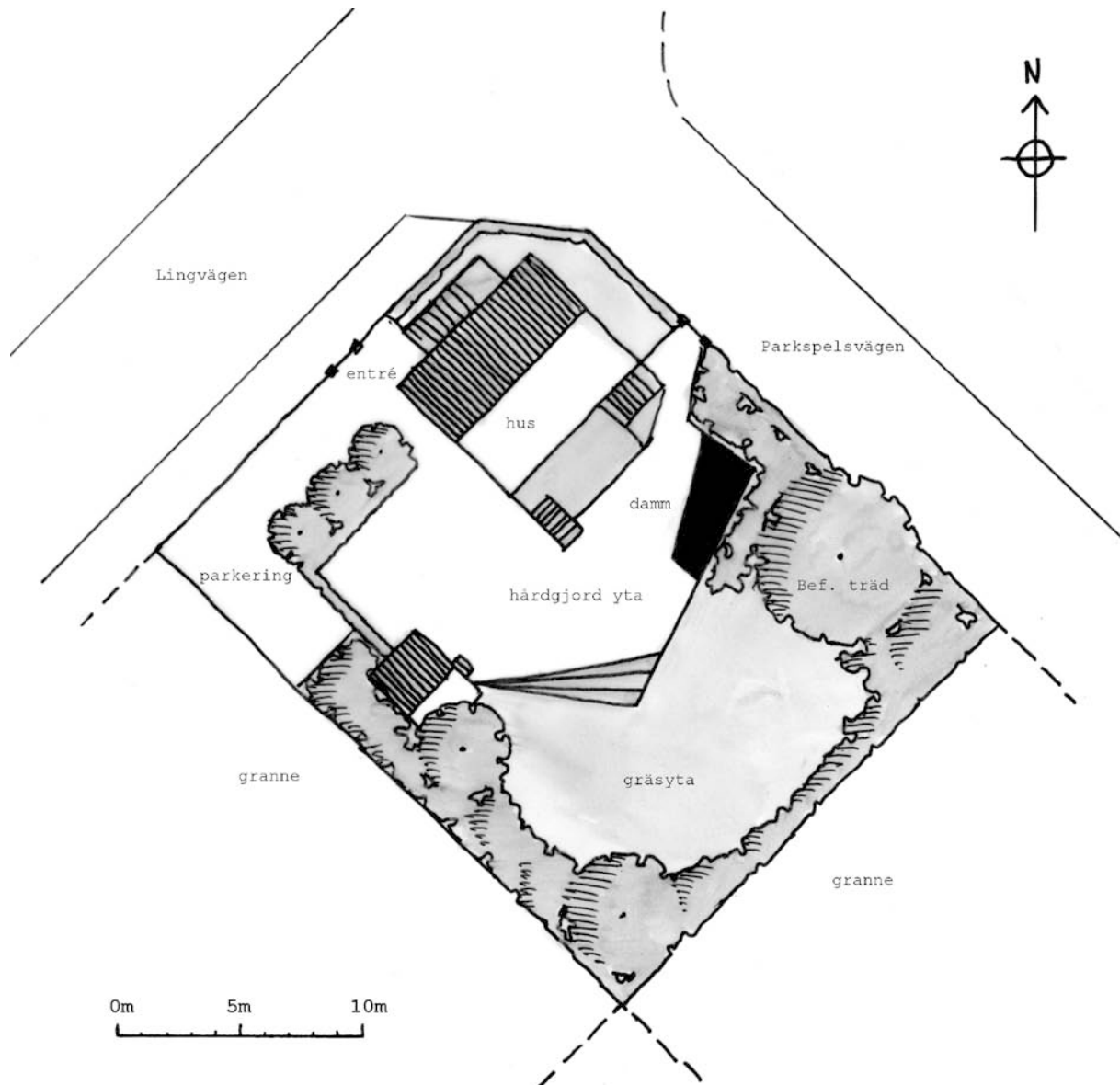

Träden vid entrén. (Foto: Sara Bratt 2007-12-17)

4.7 Förlag 6: Solfjäderformad trappa

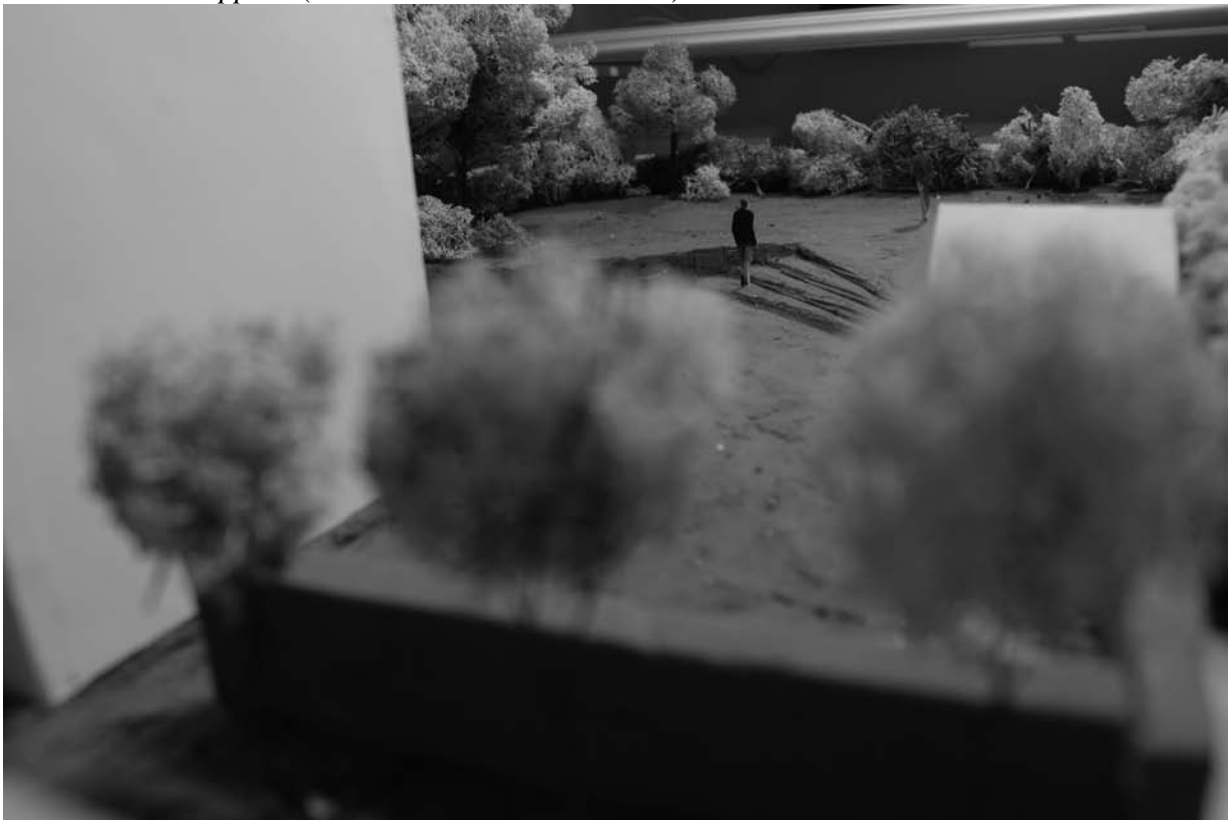
Det enkla och funktionella formspråket som bland annat kännetecknar ”egna hems” villaområden från 30-40-talen inbjuder inte till så stora utsvävningar vad det gäller design av trädgårdar. Villan ligger i ett sådant område så det är en av anledningarna till att jag har försökt jobba med enkla lösningar och idéer för utformningen. Men det är ramar som är ganska tråkiga att hela tiden hålla sig inom. Får man till en riktigt bra design så kan det vara så att fördelarna med den, väger över nackdelarna med att inte hålla sig till enkelhet och strikt funktionalitet. Jag experimenterade därför med former som hade ett lite mer storslaget uttryck och tog inspiration från bland annat renässansens formspråk.

I den här designen är trappan i tydligt fokus. Den stora solfjäderformade trappan som leder upp till gräsmattan, har ett dekorativt värde utöver sin funktion. Uteplatsen närmast huset får en diagonal form och i ena hörnet finns en vattenspegel. Entrén har här blivit spegelvänd jämfört med det tidigare förslaget och öppningen mot trädgården ligger nu närmast huset.

Dammen och trappan. (Foto: Sara Bratt 2007-12-17)

Trädgården är väl insynsskyddad. (Foto: Sara Bratt 2007-12-17)

Trappan. (Foto: Sara Bratt 2007-12-17)

Dammen. (Foto: Sara Bratt 2007-12-17)

Entrén sedd från parkeringsplatsen. (Foto: Sara Bratt 2007-12-17)

5. Diskussion

Arbetet med den här undersökningen har varit mycket intressant och givande för mig personligen. Jag har undersökt hur jag skulle kunna använda mig av modellbygge i min designprocess, något som jag inte ägnat mig åt tidigare i någon större utsträckning. Jag använde en trädgård som objekt som jag tyckt har varit svårt att komma på bra lösningar för. Genom det fick jag direkt svar på om modellbygge kunde hjälpa mig i sådana situationer där nivåskillnader gör det svårt att arbeta enbart i plan.

Resultatet blev ungefär vad jag hade hoppats på. Det var inspirerande att få jobba med en så direkt metod som modellbygge. Det behöver inte ta lång tid från tanke till att man har en färdig modell, och därmed ett tydligt bevis på om idén är gångbar. Dessutom uppkom hela tiden nya idéer medan jag byggde. Jag upplevde själv att dialogen mellan modellen och mig förde arbetet framåt. Det är helt klart att arbetet med modellen gav upphov till frågor som jag annars inte skulle ha ställt mig. Vidare tycker jag att arbetet resulterade i en del intressanta idéer, även om man skulle behöva utveckla dessa och kanske använda sig av kompletterande metoder för att få fram ett färdigt förslag. I och med detta arbete har jag också fått fram material som jag tror kan vara mycket användbart vid en dialog med beställarna. Bilderna från modellen tycker jag är tydliga och pedagogiska och de borde göra det lätt även för personer med dåliga kunskaper på området att förstå. Denna typ av modell tycker jag lämpar sig mycket bra till fotografering. Kanske mindre bra till presentation som den är eftersom färgerna på materialen inte alls har någon likhet med vad de försöker föreställa. Fotografering i svartvitt eliminerar det problemet. Jag tror att jag kommer få nytta av modellen jag byggt även i framtiden. Kanske kommer jag inte att använda den så konsekvent som jag gjort i det här arbetet men den är idealisk att ta fram när man känner tveksamheter inför förhållandena på en plats eller inför en idé man har.

Jag tycker det finns många fördelar med modellbygge. Somliga är svåra att beskriva orsakerna till, ex att jag upplever mig som mera inspirerad när jag jobbat med modellen än vad jag vanligtvis gör när jag jobbar med skissande. De fördelarna jag upplevt i mitt arbete och kan beskriva är dessa:

- Det underlättar förståelsen för en plats. Det kan röra sig om höjder, marknivåer, luftrum och samspelen mellan olika element
- Förståelsen för platsen gör vägen från idé till lösning kortare.
- Modellbygget ger ett direkt resultat, jag kan genast se hur min idé ter sig i verkligheten (eller så nära verkligheten man kan komma).
- Materialen jag använde var bra ur det hänseendet att de inte begränsade mig särskilt. Sanden till exempel kunde formas på alla tänkbara sätt utan problem.
- Fotografierna jag tog från modellen lämpar sig som ett pedagogiskt och bra presentationsmaterial.

Några direkta nackdelar med modellbygge rent generellt kan jag inte komma på. Det enda skulle väl vara att det tar tid, som man sällan har gott om när man utför ett uppdrag. Det kommer nog inte vara en metod som jag använder mig av varje gång jag designar. Jag ser det som ett verktyg som är utmärkt att ta till när man upplever en uppgift svår eller en plats svårtolkad.

Jag har svårt att komma på några nackdelar med just den metoden för modellbygge jag använde mig av. Jag tycker på det hela taget att det är en mycket bra typ av modell. En nackdel är att sanden är svår att få tag på och att den gör modellen tung. Tyngden och storleken gör att modellen inte är något man orkar släpa fram varje dag. Det var även rätt svårt att inte skräpa mer i sanden med de andra materialen. Kan tänkas att man måste byta sanden efter ett tag om man använder modellen intensivt.

Det som är svagheterna med mitt arbete kan även tyckas vara fördelar beroende på hur man ser det. Det som besvärade mig mycket var bristen på litteratur i ämnet. Det gjorde att jag lade en större tyngd vid det praktiska arbetet och även att jag gjorde en intervju. Det är metoder som i bästa fall kan tillföra lite ny kunskap. En annan svaghet är att jag inte gjort någon jämförande studie av någon annan metod, det kan vändas till fördelen med att jag haft tid att mera ingående studera en metod. Jag kunde även ha använt mig av ett mera extremt objekt i fråga om platsens förhållanden för att få en större utmaning i min formgivning.

En av tankarna jag hade inför tillverkandet av modellen var att jag ville kunna använda modellen som en skissmodell. Jag kan tycka att resultatet med den ambitionen i åtanke blev ganska bra. Bra därför att modellen gick hyfsat snabbt att arbeta med. Det kunde gått fortare men jag ser min modell som en kompromiss mellan en skissmodell och en modell avsedd för presentation. Det blev alltså inte en renodlad skissmodell även om den fungerade bra som en. Anledningen till att det inte gick så fort hade att göra med hur jag arbetade med den. Jag stannade inte vid idéerna utan hade även ambitionen att förmedla idéerna med fotografier från modellen. Både fotograferandet i sig och graden av noggrannhet som krävdes för att få idén förmedlingsbar tog tid. En skissmodell måste enligt mig vara så snabb att arbeta med att man aldrig drar sig för att ändra om saker på grund av att man tycker att det blir för mycket arbete med det. Att skissa i modell är något som man gör för det mesta för sin egen skull och är kanske sällan något man visar andra.

Jag har lite praktisk erfarenhet av att använda datorprogram för modellbygge, men alldeles för lite kunskap för att egentligen uttala mig om deras potential i jämförelse med modellbygge för hand. Det är synd att jag inte kan göra någon ordentlig jämförelse eftersom datorprogrammen idag i allt större utsträckning tillämpas i de flesta stegen i landskapsarkitekter och designers designprocesser. För min del tycker jag att datorprogrammen hämmar min kreativitet. De begränsningar som de har gör att jag känner mig låst och jag har väldigt svårt att tänka fritt. Det är dock inte omöjligt att anledningen till att jag känner så kan vara att jag har för dålig kunskap även om jag har svårt att tro att det skulle vara den enda anledningen. Jag tror att själva arbetet med händerna har en stor betydelse för mig och det har säkert flera anledningar. En anledning skulle kunna vara att jag har lättare för att förstå saker när jag får göra nånting konkret med händerna. Det har jag fått erfara i många, vitt skilda situationer. Jag har svårt att tänka mig att jag är den enda som fungerar på det sättet så troligtvis ligger något i det Carola Wingren säger att om man uteslutande ska använda sig av datorprogram så bör man behärska både skissande och modellbygge innan, vissa erfarenheter kan man bara göra med sina händer till hjälp.

Gustaf Rosell menar att perceptionsförmågan, eller det visuella tänkandet har ökat i status genom att datortekniken inte kan överträffa människan i att se. Med att se menar han att tex. Att se mönster, känna igen och att uppfatta. Detta skriver han i en bok som utkom år 1990. Vi får anta att mycket har förändrats och förbättrats vad det gäller datortekniken. Endå verkar det som att både han och Carola Wingren som är en idag aktiv landskapsarkitekt har något gemensamt att säga om datorprogrammets påverkan. Carola menar, utan att på något sätt vara negativt inställd till de digitala hjälpmedlen, att förkunskaper i de hantverksmässiga metoderna krävs för att kunna arbeta på ett bra sätt med datorprogram och Rosell frågar sig frågan i ett resonemang han för om datortekniken "Bör man inte förstå de underliggande principerna för att och rätt uttolka en bild, eller med andra ord, kunna rita för hand?". Jag tolkar det som att de båda dragit ungefär samma slutsats.

Jag kan tycka att mitt arbete borde kunna vara till hjälp för andra som funderar på att använda modellbygge som metod. Dessutom tror jag att mitt arbete har stor potential att utvecklas av andra till exempel i form av jämförande studier av andra metoder, studier av modellbygge med andra syften, andra material eller andra typer av modeller. Det skulle också vara intressant att tränga djupare in i designprocessen på ett teoretiskt plan och koppla det till praktiska undersökningar och experiment. Framför allt kanske för att så lite är skrivet om detta idag. Något som skulle vara mycket intressant är en jämförande undersökning av någon som är riktigt duktig på digitalt modellerande.

6. Källor

Tryckta källor:

Berntson, Britt, *Marken som formelement*. Stad och Land, Movium, Nr 46 (Alnarp, 1986)
Bühler, Karl- Dietrich, *Vandringar i skandinaviska trädgårdar*. Bonniers förlag (Singapore, 2000)
Martinsson, Gunnar, *En bok om trädgårdar*. Bonniers förlag (Stockholm, 1957)
Rosell, Gustaf, *Anteckningar om designprocessen*. Kungl. Tekniska Högskolan (Göteborg, 1990)

Muntliga källor:

Wingren, Carola, Professor i Landskapsarkitekturens formlära. Intervju 10-01-2008. Sveriges Lantbruks
Universitet, Alnarp.

7. Bilagor

Bilaga 1: Nulägesplan till trädgården

Bilaga 2: Sektion av den nuvarande trädgården

Bilaga 3: Intervju med Carola Wingren

Intervju rörande modellbygge

Frågor:

- Upplever du att landskapsarkitekter och trädgårdsdesigners idag allt mer frångår att använda sig av hantverksmässiga tekniker (skissande, modellbygge) till förmån för datorprogram när de utformar platser och landskap?

Rent generellt är det så att sen datorn gjorde sitt intåg bland landskapsarkitekter på, vilket väl skedde från mitten på 80-talet och 90-talet för många, och kanske ännu senare för en del så tar det mycket tid, det tar mycket utrymme och så vidare. Jag tycker nog att det är på det sättet men samtidigt kan man också säga att det är inte så att skissandet har minskat, skissandet sker på ett annat sätt, på nya villkor men genom att skissa på nya villkor så kommer man ju kanske också fram till andra resultat.

- Om det nu är så, kan det finnas några nackdelar med det? Vad har det för betydelse för designprocessen?

Betydelse är jag övertygad om att det har och jag tror kanske att det har både för och nackdelar. Det är ju många saker man kan göra när man jobbar och skissar i datorn där man till exempel har nytta av programmet Photoshop som gör att man kan jobba väldigt fritt med ett skissande förhållningssätt. Det är svårare med AutoCAD eller vektorbaserade metoder där man måste vara väldigt precis i sina angivelser o.s.v. då kan det ju vara problematiskt.

Jag tror kanske att det på ett sätt kan ha ett negativt inflytande och det är framför allt för att de tekniker vi har idag är ganska tidskrävande fortfarande. Jag började arbeta med Datorn och AutoCad, ja det är faktiskt mer än 20 år sen och då tog det ju ännu mer tid så att jämför man så går det ju väldigt fort idag. Man kan göra väldigt mycket, man kan jobba med mjuka former, man kan arbeta med väldigt mycket som man inte klarade av då med datorns hjälp och man kan också skanna in sina skisser och jobba vidare med dem, upprepningsmoment och så vidare. Rent generellt så tycker jag inte att det behöver vara en belastning, belastningen inträder då när arkitekten eller landskapsarkitekten slutar att ställa sig frågan, vilken teknik ska jag använda i just det här projektet. Det är ganska vanligt att många inte släpper datorn överhuvudtaget och då tror jag att det blir ett stort bekymmer.

Ett annat bekymmer är ju också att ibland så kan det gå väldigt fort att göra någonting i datorn, ibland kan det gå väldigt långsamt och de gånger som någonting går väldigt fort så undersöker man inte saker lika mycket. För att lösa ett problem eller genomföra en skiss och komma fram till en bra lösning behöver man mera tid. På det sättet så tror jag att det kan vara ett hot mot bra helhetslösningar men det handlar mer om omdömet hos landskapsarkitekten eller den ritande personen, för det kan ju vara någon annan än en arkitekt, än om själva verktyget som sådant.

- Hur har du använt dig av modellbygge? I vilka delar av designprocessen har du använt dig av modell, på vilket sätt och med vilket syfte?

Oftast när jag jobbar med modell så är det just i skisskedet. Det handlar ofta om att man vill undersöka rumsliga frågor t ex hur stort, hur högt blir det, hur omslutande blir t ex ett antal byggnader? Är det en stor plats eller en liten plats, behöver jag föra in fler element för att det ska bli behagligt att vara här? Så modellen är, tycker jag, väldigt användbar för att skissa snabbt om man då jobbar med modelltekniker som inte är så krävande t ex gjutsand eller pappmodeller eller cernitlera. Man skulle kunna tänka sig att man jobbar nere på sandstranden också. Det är väl den främsta användningen av modell men sen händer det ju också att man beställer en modell för att man ska presentera någonting och då är det ju en annan fråga. Då är det inte en modell man använder för att undersöka någonting själv, då är det en modell som man gjort för att kommunicera ett budskap till en beställare eller brukargrupp för att visa ”så här kommer det se ut” vad tycker ni om det? Sådär kommer det att bli, nu vet ni vad ni får för de pengarna ni har investerat.

Sen kan man också fundera på vad modell är för någonting egentligen. Vi har ju byggt mycket i färg och formlära 4 så kan man ju säga att vi jobbar med modell. Där jobbar vi ju inte alls med den här skalriktiga modellen som man kanske gör när man jobbar med en rumslig undersökning, att man ser till att varje mått stämmer skal enligt där bredd och höjd och så blir riktigt, en förminskning av verkligheten eller den tänkta verkligheten, utan då kan man också tänka sig att man bygger konceptmodeller, det har ni säkert stött på i utbildningen här, att man bygger en modell av en idé, att man vill uttrycka en känsla eller att man vill förmedla det viktigaste med ett projekt. Det är ju användbart väldigt mycket som skissmodell kan jag säga rent generellt både av mej och andra ute på kontoren, det är ovanligt då kanske att man jobbar med konceptmodeller vilket är synd för det är ju ett väldigt bra sätt att fokusera på vad det är som är viktigt här.

Sen i den här kursen formlära 4 så jobbar vi förutom med konceptmodellen också med installationen, som då i vårt fall är en ganska stor typ av modell, en modell som man kan gå in i och där försöker vi fånga det viktigaste tankarna i ett projekt. Det kan handla om att i det är det här projektet, som då råkar vara ett vägprojekt, t ex är det så att rörelsen av olika föremål runt omkring vägen eller upplevelsen av att dom rör sig, olika skulpturer är jätteviktig och då försöker man fånga det, hur kan man illustrera det här eller förmedla det här på ett bra sätt till en besökare eller någon som kommer och tittar på den här installationen. Där är inte skalan heller någonting viktigt utan ”vad är det som bär det här projektet” det är dom sakerna man lyfter fram i den modellen. Den typen av modeller och installationer har jag faktiskt också använt mig av och det framför allt när jag jobbat med projekt som jag tycker är väldigt svåra, där jag inte kan falla tillbaka på min rutin eller kunskaper på området. Då kan jag låta själva byggandet av den här installationen eller ganska stora modellen va en länk i mitt skissarbete och mitt funderande och utforskande av vad det är för problem jag håller på att jobba med, hur kan man lösa det här o.s.v. den sortens modellarbete om man nu kallar det modell, vilket kanske är tveksamt, men jag tycker nog det, är ju kanske mindre använt rent generellt. Man närmar sej konstnärliga metoder eller konstnärernas metoder av lite annan sort då.

- Tror du att just användandet av händerna har en betydelse för kreativiteten?

Jag tror användandet av kroppen har betydelse, eller av många delar av kroppen. Att intellektuellt fundera på ett problem är ett sätt att reda i någonting eller undersöka någonting. Att sedan samtidigt göra det med någon del av kroppen är ju ett sätt till att undersöka, det tillägg till det här och ger ju en kompletterande kunskap av en annan karaktär och det till ex

att betrakta, vilket man ju gör när man skissar eller ritar en planritning. Det är en väldigt viktig del i det här också när man bearbetar ett problem. Själva rörelsen med handen är ju ytterligare någonting för där är ju även om man då jobbar på en ritning så för man pennan över ett papper eller i modellen så bygger man någonting och rör händerna så får man ju en känsla för, ännu mer i modellen tror jag än planen då att här går det upp och här går det ner. Det blir ett minne som man inkorporerar i sin kropp och i sin hjärna på ett helt annat sätt än om man bara tänker det. Så jag är ganska övertygad om att det är ett bra, ganska bra sätt att undersöka någonting. Sen tror jag att när man är erfaren vid ett annat verktyg till ex datorn så kan man få med sig ganska mycket av det där utan att bygga modell i varje situation men då ska man nog ha hållit på en del med modellbygge innan och förstått vad den där platta skärmen innebär. Jag tror mer på ett användande av många tekniker än nödvändigtvis att dom som är hantverksmässiga är bättre, jag tror fördelen med, nu är jag tillbaka på din förra fråga men, hantverksmässiga tekniker där handen förstås är viktig, är kanske att dom är så direkta, man behöver inga stora resurser för att använda dem, det är kanske det främst som gör att det är viktigt. Det är inte så lång startsträcka innan man kan köra igång och jag kan hålla på med det här kanske var än jag befinner mig.

- I vilka situationer är det fördelaktigt att använda sig av modellbyggandet som metod?

Jag tror, i alla situationer så är det bra. Jag tycker att i nästan varje situation kan man få reda på ytterligare någonting, förstå någonting mer, utveckla sitt projekt genom att bygga modell. Sen vilken typ av modell man bygger, det handlar ju om att man tänker igenom, vad är jag ute efter i det här projektet, vad är det jag vill undersöka? Är det rumsliga viktigt eller materialiteten, jag menar man ju inte bygga en pappmodell om man är ute efter materialiteten, vilken känsla olika material kommer att ha för det kommer man aldrig komma underfund med. Så att bygga en modell är ju alltid bra även om det inte innebär att varje projekt där man bygger en modell blir ett bra projekt. Fortfarande handlar det om att vara en medveten och ambitiös arkitekt som är lyhörd för behoven i ett projekt.

- Kan det finnas några generella nackdelar med modellbygge som metod?

Nej det tror jag inte, utan det som är nackdelen rent generellt med att säga att man ska använda en speciell metod är när det är en oreflekterad handling att använda den, precis som när man använder planen. Jag tror inte det är så stor risk för modellen att man hamnar i detta eftersom den används alldeles för lite men det skulle man kunna tänka sig, att om man introducerade modellen som det främsta arbetsredskapet så skulle man kanske kunna hamna i det att man alltid gjorde en modell och struntade i att t ex rita i sektioner, rita perspektiv, göra intervjuundersökningar eller ja, att det blir något slags självändamål. Men rent generellt så tror jag att modellen nästan alltid är en fördel.

- Är det någonting som du känner att du skulle kunna tillägga vad det gäller modellbygge, eller vad det gäller hur man fångar kreativitet och så i en designprocess?

Rent generellt så tänker jag på det här med modellbygge, man ser ju metoder där man kan se att till ex inne på LTH så har de ju en modellapparat men gipspulver som trillar ner, som kan bygga modeller på basis av CAD modeller och det är ju spännande men då är det ju i princip presentationsmodeller som byggs. Man skulle ju kunna tänka sig att skisser som man gjorde, just när det är avancerade modeller som ska vara väldigt detaljrika att man skulle kunna hitta

kombinationer där man jobbar både med manuellt modellbygge i kombination med digitala metoder och att dom här vävs samman, så skulle man komma mycket längre med förståelsen av hur saker och ting ser ut.

Sen tänker jag också att modellbyggande är en metod som kan vara väldigt bra för att få folk med sig, alltså jobbar man med bostadsområde, skolor eller miljöer där man vet vilka människor som ska använda det, där det finns grupper som man kan kommunicera med så är ju olika typer av modellarbete eller samarbetsprojekt, workshops o.s.v. är ett jättebra sätt att prata om nånting. Det är ju inte alla människor som kan rita en ritning eller prata om en ritning för de förstår inte vad den betyder. En modell kan man ju hålla på med, och där finns inte så tydliga regler heller om hur den ser ut, så att där kan ganska många samarbeta, både professionella och amatörer. Och det tror jag gör att den hantverksmässiga modellen kan vara mycket mer användbar än vad den har varit fram till idag, åtminstone de sista åren.